

*Л.О. Бекрешева, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля*

## **МЕТОДИЧНІ ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ**

Бекрешева Л.О.

Методичні електронні засоби навчання іноземній мові

Стаття висвітлює проблему самостійного створення педагогами електронних методичних розробок для навчання студентів вищої школи англійській мові. Автор наводить статистичні дані, які отримані емпіричним шляхом і можуть бути корисні для викладачів при плануванні розробки методичного електронного видання.

*Ключові слова:* електронні засоби навчання, електронний навчальний курс, мовленнєва компетенція, візуалізація знань, інтерактивність, індивідуалізація процесу навчання.

Бекрешева Л.А.

Методические электронные средства обучения иностранному языку

Статья освещает проблему самостоятельного создания педагогами электронных методических разработок для обучения студентов высшей школы английскому языку. Автор приводит статистические данные, которые получены эмпирическим путем и могут быть полезны преподавателям при планировании разработки методического электронного издания.

*Ключевые слова:* электронные средства обучения, электронный обучающий курс, речевая компетенция, визуализация знаний, интерактивность, индивидуализация процесса обучения.

В останні роки почали інтенсивно розвиватися міжнародні зв'язки між Україною і країнами Європейської співдружності. Розширюються безпосередні зв'язки між українськими і зарубіжними компаніями, школами і вищими навчальними закладами, розробляються програми з культурного та освітнього обміну учнями і студентами, активізується участь української молоді у спільних міжнародних проектах. Наше суспільство стало мобільним: відпочинок, навчання і навіть працевлаштування за кордоном стають

реальністю. Іноземна мова дедалі активніше набуває статусу соціально-економічного і політичного механізму порозуміння між різними представниками світової спільноти, тому вивченню цього предмету надається особлива увага, як з боку держави, так і з боку самої молоді.

Оскільки іноземна мова – це не просто сума знань, а мовленнєва компетенція, що складається з певних навичок, на перший план виходить побудова уроку в інтерактивній формі. Поняття інтерактивності має на меті інтенсифікацію засвоєння знань за рахунок активного включення студента в практичну діяльність впродовж заняття та забезпечення максимальної свободи у виборі темпу засвоєння цих знань. Це можливе за рахунок візуалізації знань через сучасні технічні засоби – найперше, комп'ютер. Техніка створює умови як для урізноманітнення роботи над мовним матеріалом, так і для максимальної індивідуалізації процесу навчання: необмежена кількість повторного звертання до навчального матеріалу, користування гіперпосиланнями та онлайн-словниками з метою глибшого розуміння теми.

Отже, доцільність застосування комп'ютерних технологій на занятті з іноземної мови ні в кого не викликає сумнівів.

Проблемі комп'ютеризації навчання іноземним мовам в останній час приділяється велика увага. Це можна побачити в наукових працях А. Гуржій, О. Зиминої, О. Вільшинецької, П. Монастир'ова, Є. Полата, В. Ревенко, О. Тарнапольського, Т. Гаскі (Guskey, T.), Б. Рівеса (Reeves, B.), К. Віндшітл (Windschitl, K.) та багатьох інших українських і зарубіжних авторів. Разом з тим, в цьому питанні мається багато не доопрацьованих аспектів, оскільки практичне застосування комп'ютерних технологій випереджує теоретичні напрацювання в цій галузі.

Як відомо, техніка відтворює тільки те, що закладене в навчальний курс людським інтелектом. Це підводить до розуміння актуальності зусиль викладачів вишів по створенню електронних версій навчання, зокрема, для внутрішнього використання в навчальному процесі. Разом з тим, відсутність чітких методичних принципів щодо побудови електронного курсу –

одна з найгостріших проблем на шляху комп'ютеризації навчання іноземній мові.

Оскільки комп'ютеризація навчального процесу у вищій школі знаходиться тільки в процесі становлення, будь який досвід в цій царині є корисним. Зважаючи на тривалий емпіричний досвід у створенні електронних навчальних курсів з англійської мови, спробуємо узагальнити наші спостереження та запропонувати експериментальні дидактичні підходи до створення уроку в комп'ютерному курсі, які можуть стати теоретичною базою для методичних розробок, що ведуться педагогами вищої школи, та сприятимуть подальшій комп'ютеризації навчання іноземній мові у ВНЗ.

З виникненням нагальної потреби у комп'ютерних навчаючих програмах, курсах і електронних підручниках педагоги вищої школи активно взялись за створення таких розробок, до чого їх, не в останню чергу, спонукало завдання міністерства вести методичну роботу. Нажаль, незважаючи на значну кількість публікацій, проблема створення електронних навчаючих курсів, програм та підручників має багато маловивчених аспектів. Принципіально нова техніка потребує розробки нових методик та способів навчання. Зовсім недоречно переносити на дисплей завдання з паперового підручника і називати це комп'ютеризованою системою навчання. Але на сьогоднішній день такі методики знаходяться в стадії розробки, статистичні параметри одного уроку в електронному підручнику є не визначеними, ергономічні засади досить розмиті. Ці, та інші питання створюють неабиякі проблеми в роботі у авторів, які беруться за створення навчаючих курсів, що нерідко знижує якість навчального процесу.

Педагоги-практики, що звикли до аудиторної роботи зі студентами, в якій частіше застосовується групова форма виконання завдання та присутній безпосередній зв'язок з аудиторією, не завжди зважають на те, що працюють в більшості зі знаючими студентами сангвінічного типу нервової системи, які скоріше за інших «схвачують» теорію і виконують поставлене завдання, в той час, як люди флегматичного типу потребують більшого відрізка часу для

обробки навчальної інформації і вироблення певної навички. Електронні курси могли б завадити проблемі включення до активної участі в процесі навчання студентів, що потребують довшого часу на виконання роботи, або, в силу індивідуальних особливостей натури, не проявляють яскравої активності у демонстрації готовності відповідати на поставлене питання, адже машина не зважає на *час* виконання, *кількість спроб*, *звертання до гіперпосилань* чи *словників*, що створює комфортні умови навчання для людей з різними типами нервової системи.

Разом з тим, тривала педагогічна праця в умовах аудиторної роботи з усталеним паперовим носієм інформації в силу вищеназваних причин (активної реакції на завдання здібних студентів) призводить педагога до невірної орієнтації у часі виконання практичного завдання, а значить, і до помилкового визначення обсягу матеріалу, необхідного для адекватного навантаження студентів впродовж одного заняття.

Поняття про обсяг матеріалу, достатній для опрацювання за одиницю занять (академічну пару), часто складається стихійно, залежно від наявного фактичного матеріалу чи від особистих уявлень педагога про такий. В такому разі нерідко з'являється електронний курс, що перевантажує студента надлишковою роботою, чи, навпаки, недовантажує його в рамках одного заняття за новоствореним підручником. Не маючи статистичних даних про швидкість роботи студентів з іншомовним матеріалом з екрану монітора, педагог може тільки здогадуватись, який обсяг повинні мати методичні вказівки для роботи студентів, які розробляються педагогом з метою покрити певну кількість академічних годин, що виділяються на вивчення курсу.

Звісно також, що електронні курси створюються не тільки для урізноманітнення заняття, що, безперечно, дуже привабливо, і не тільки для підвищення його інтерактивного спрямування, але й для самостійного опрацювання матеріалу в дистанційній або заочній формі освіти, в умовах якої студент залишається сам-на-сам з навчальним матеріалом. Слід розрахувати

обсяг однієї навчальної одиниці матеріалу таким чином, щоб на її виконання студент затрачував саме 2 академічні години.

Як відомо, методичні матеріали для роботи зі студентами «прив'язані» до обсягу друкованого аркушу – 40 тис. друкованих знаків тексту, що є фінансовим показником виконаної роботи. Звернемо вашу увагу на менш відомі статистичні дані, які часто не враховуються розробниками методичних електронних курсів. Як відомо, сучасні паперові методичні розробки уникають використання ілюстрацій, як через брак коштів для видання, так і через відсутність параметрів, за якими можна врахувати часово-фінансові затрати інтелектуальної праці на створення такого методичного комплексу. Між тим, існує усталений обсяг друкованого аркушу для ілюстративного матеріалу – це 3.000 см<sup>2</sup> зображення. Сучасна комп'ютерна техніка дозволяє застосувати візуальний матеріал, що, безумовно, підвищить інтерес студентів до теми і сприятиме кращому запам'ятовуванню, а також може бути врахованим в загальний обсяг методичного навчального видання, за умови додавання до бібліографічного опису видання інформації про наявність в тексті ілюстрацій.

Віршовані форми також можуть бути враховані не числом друкованих знаків, а кількістю рядків (700 рядків на 1 друкований аркуш), що також може змінювати загальний обсяг видання. Наприклад: уривок вірша автора статті:

Come to death, November drizzling evening!

I can't stand your miserable rain.

I adore the winter blizzard singing.

I feel fish in autumn hunting seine!

може бути обрахованим за кількістю друкованих знаків, що складе приблизно 0,0037 відсотків друкованого аркуша, а за кількістю рядків – 0,0057 відсотків.

Сучасною наукою доведено, що при роботі з текстом на моніторі комп'ютера сприйняття тексту відрізняється від такого, який відбувається з паперовим носієм. Окрім відволікання на технічні маніпуляції з текстом (прокрутка тексту, читання гіперпосилань тощо), доведено, що людині доводиться напружувати зір більше, ніж при роботі з паперовим носієм, що

змінює статистичні показники швидкості читання. В ході тривалої роботи над створенням навчаючих курсів з англійської мови, зокрема, курсу з читання спеціальних текстів для майбутніх фахівців з історії, нами було проведено порівняльний статистичний аналіз практичної роботи студентів над матеріалом уроку на паперовому носії та з екрану монітора, який дозволив виявити такі дані:

#### **середня швидкість читання**

<b>з паперового носія</b>	<b>з екрану монітора</b>
650 – 800 друкованих знаків за хвилину	600 – 700 друкованих знаків за хвилину

#### **середня швидкість перекладу на рідну мову**

<b>з паперового носія</b>	<b>з екрану монітора</b>
420 – 500 друкованих знаків за хвилину	400 – 460 друкованих знаків за хвилину

Спробуємо визначити, яким же має бути обсяг матеріалу, достатній для одного практичного заняття з англійської мови при електронній формі подання.

Шляхом нескладних розрахунків виявляємо середню швидкість читання з монітору 725 друкованих знаків за хвилину. Таким чином, англомовний текст гуманітарного напрямку обсягом приблизно 7.000 друкованих знаків в ідеалі буде прочитано за 9 – 10 хвилин. За умов аудиторної роботи з електронним курсом, враховуючи різний рівень сформованості навички читання у студентів, формулювання завдань різним особам, час читання збільшується до 15 – 17 хвилин. Переклад аналогічного за обсягом тексту в ідеалі займає  $\approx$  16 хвилин, а фактично від 20 до 26 хвилин, в залежності від складності тексту та мовної підготовки групи. Отже, ми завантажили студентів на в середньому на 35 – 40 хвилин.

Безумовно, текст потребує відпрацювання на запам'ятовування, тому буде супроводжуватись новою лексикою та вправами. Виконання вправ дуже складний розумовий процес, який неможливо підвести під кількість друкованих знаків, але емпіричним шляхом нам вдалося встановити, що час виконання

проблемних завдань співвідноситься щодо часу виконання тексту, як 1 до 1,5. Таким чином, обсяг завдань в друкованих аркушах має складати приблизно половину обсягу тексту, тобто приблизно 3.500 – 4.000 друкованих знаків. В кінцевому результаті ми виходимо на цифру приблизно 11.000 друкованих знаків для одного повноцінного заняття зі студентами гуманітарних напрямів підготовки.

За наявності ілюстративного матеріалу, який підлягає засвоєнню, або за наявності вузькоспеціалізованих текстів з великою кількістю термінів, що змушує студентів звертатись до гіперпосилань тексту, обсяг матеріалу для одного заняття може варіюватись, як в бік зменшення, так і в бік збільшення, але навіть такий приблизний розрахунок може стати в нагоді, як відповідний дидактичний орієнтир для педагогів вищої школи, які беруться до створення методичних матеріалів з іноземної мови.

Плануючи створення методичних матеріалів як для аудиторних, так і для самостійних занять зі студентами, педагоги нерідко зазначають їх обсяг в один друкований аркуш. Виходячи з наших статистичних даних, цей обсяг є замалий, щоб наповнити будь-який навчальний курс, адже його достатньо лише для чотирьох практичних занять. В умовах Болонської кредитно-модульної системи обсяг новостворюваних методичних матеріалів має бути не менший двох друкованих аркушів, щоб забезпечити студентам повноцінний навчальний курс на один модуль.

Разом з тим, шляхом анкетування ми з'ясували, що сучасним студентам електронні навчальні курси більш до вподоби, ніж паперові. В середньому кількість електронних і паперових носіїв навчальної інформації співвідноситься як 1 до 10 в бік електронних видань. Лише 18 відсотків опитаних виказали бажання поповнювати свою наукову бібліотеку паперовими екземплярами, в той час як 72 відсотки вбачають необхідність розширювати свою електронну наукову бібліотеку. 10 відсотків опитаних констатували, що їм байдуже, в якій формі зберігати навчальну інформацію.

Отримані результати наших опитувань доводять, що спроби викладачів зі складання електронних навчальних курсів не є марними. Вони бажані й привабливі для студентів.

Враховуючи гостру потребу в розробці авторських методичних навчальних курсів у вищій школі та відсутність чітко визначених дидактичних рекомендацій щодо їх створення, накопичення емпіричних даних є важливим завданням сучасної педагогіки. Сподіваємось, що запропоновані нами напрацювання зроблять внесок в теоретичні питання, пов'язані з комп'ютеризацією навчального процесу іноземним мовам у ВНЗ.

Практична цінність проведених автором досліджень заключається в тому, що наведені статистичні дані можуть допомогти педагогові враховувати всі ергономічні та дидактичні вимоги щодо навантаження студента навчальним матеріалом в рамках одного заняття з іноземної мови та створити дійсно робочий варіант курсу, який наповнить часове навантаження, відведене на певний курс, та сприятиме успішній комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов у ВНЗ.

### Література

1. **Кравченко Т.О.** Організація індивідуального навчання школярів англійської мови з використанням комп'ютерних технологій. / Т.О. Кравченко // Іноземні мови у вищих навчальних закладах: зб. наук. праць. – Випуск №4. – Полтава: ІОЦ ПДПУ, 2009. – С. 162 – 168.

2. **Новиков А.М.** Научно-экспериментальная работа в образовательном учреждении : деловые советы. / А.М.Новиков – Издание второе дополненное. – М., 1998. – 136 с. – ISBN 5-85449-063-3

Bekresheva L.A.

Methodological electronic means of teaching a foreign language

The article highlights the problem of independent creation by pedagogues of electronic methodological issues for teaching English to students of higher school. The author shows statistical data which are obtained by the empirical way and which



can be useful for pedagogues in the planning of creation of methodological electronic issue.

*Key words:* electronic means of teaching, electronic teaching course, a competence of speaking, visualization of knowledge, interactivity, individualization of teaching process.

Відомості про автора

*Бекрешева Лариса Олексіївна* – старший викладач кафедри іноземних мов Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Наукові інтереси зосереджені навколо проблеми організації наукової роботи студентів і школярів із застосуванням комп'ютерних технологій.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2012 р.

Прийнято до друку 28.09.2012 р.